

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 41

Заснований в 1996 році

Рівне – 2008

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 41. — Рівне: РДГУ, 2008. — 217 с.

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної допомоги особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31. 10. 2008 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

	Нейтральні висловлювання	1	11
Риси	Висловлювання позитивної модальності	1	4
	Висловлювання негативної модальності	1	1
	Нейтральні висловлювання	-	1
Знання	Висловлювання позитивної модальності	-	9
	Висловлювання негативної модальності	3	5
	Нейтральні висловлювання	4	23

Табл. 2

Аналіз самоопису за критерієм суб'єктності/об'єктності

Критерій суб'єктності/об'єктності	Кількість досліджуваних (%)	
	На етапі появи символічної функції (3-4 роки)	На етапі інтуїтивного мислення, що спирається на сприйняття (4-6 років)
Суб'єктні висловлювання	23,2	44,5
Об'єктні висловлювання	76	54,3
Суб'єктно-об'єктні висловлювання	0,8	1,2

Для обробки результатів другої групи, були побудовані індивідуальні профільні графіки, які свідчать про ступінь диференціації самооінки за окремими рисами і їх сукупністю, що відносяться до різних аспектів образу «Я».

Отримані дані свідчать, що у більшості дітей (96%) графік має вигляд ламаної кривої, що відображає достатній ступінь диференціації самооінки (табл.)

Табл. 3

Рівневий розподіл самооцінок на етапі інтуїтивного мислення, що спирається на диференційовані уявлення (6-8 років).

Рівень самооінки	Кількість досліджених на етапі інтуїтивного мислення, що спирається на диференційовані уявлення (6-8 років) у %
Занижений	3
Низький	11
Середній	15
Високий	67
Завищений	4

Висновки. Отже, образ «Я» людини являє собою цілісне системне утворення, яке є продуктом діяльності самосвідомості. Складна структура образу «Я» (що обумовлює його динамізм і постійний рух) та різні складові образу, які складаються не одночасно і в різному темпі обґрунтовують необхідність психолого-педагогічного супроводу цього складного процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архиреева Т.В. Самосознание и Я-концепция ребенка. – Великий Новгород, 2002. – 191с.
2. Развитие личности ребенка: Пер. с англ. / Обл. ред. А М Фонарева. – М.: Прогресс, 1987 - 272 с.
3. Божович Л.И. Избранные психологические труды. – М.: Международная психологическая академия, 1995. – 212с.
4. Захарова А.В. Психология формирования самооценки. Минск, 1993.–100с.
5. Лисина М.И., Сильвестру А.И. Психология самопознания у дошкольников. Кишинев: Штиинца, 1983. – 111с.

Резюме. Стаття посвящена проблеме психологического сопровождения ребенка, развития образа «Я» детей дошкольного и младшего школьного возраста. Раскрыты психологические особенности генезиса образа «Я» и его компонентов.

Summary. The article is devoted to the problem of psychological accompaniment of children and to the problem of self-image development of children under school age and junior pupils. Psychological peculiarities of ego-image development and its components are illuminated.

УДК 159.9

Н.О. ЯЦЮК

РОЗВИТОК РЕФЛЕКСИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ

Резюме. У статті здійснено спробу психологічного аналізу феномену рефлексивної культури психолога-практика. Виявлено структурні компоненти рефлексивної культури психолога-практика. Сформульовано припущення щодо характеристик освітнього простору, які сприяють розвитку рефлексивної культури майбутніх психологів.

Ключові слова: особистісне та професійне зростання психолога, рефлексія, рефлексивна культура психолога-практика.

Постановка проблеми. В умовах зростання запиту на психологічну допомогу посилюються вимоги до рівня підготовки фахівців у цій галузі. Особливістю професійної діяльності психолога-практика є необхідність не тільки постійного підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки, але й особистісного розвитку. Пов'язано це з тим, що саме особистість є „зряддям праці” психолога (Р.Мей). Особистісний розвиток і зростання психолога-практика передбачають готовність та здатність до творчого осмислення взаємодій з іншими, до розв'язання внутрішніх та зовнішніх конфліктів, вміння шукати та знаходити нові сили, смисли та цінності, ставити та вирішувати неординарні завдання, пов'язані зі спілкуванням з іншими. Таким чином, мова йде про розвиток рефлексивної культури психолога-практика.

В основі рефлексивної культури лежить розвинена здатність до рефлексії. На сучасному етапі розвитку психології проблема рефлексії розглядається як одна з найбільш значущих. Розкриття її феноменів, механізмів та процесів пов'язане з вивченням фундаментальних проблем загальної, вікової та педагогічної, соціальної психології, що зумовлює виділення різних видів рефлексії: інтелектуальної, особистісної, соціальної, національної, моральної тощо. Дослідження ролі рефлексії в процесі професійного становлення особистості пов'язане з роботами Н.І.Пов'якель, Т.М.Яблонської та ін. Професійна рефлексія психолога-практика передбачає самопізнання, переосмислення власної думки про себе, про інших людей, про те, як інші його оцінюють та ставляться до нього. Потреба у рефлексії виникає внаслідок сумнівів щодо вихідних позицій професійної діяльності, що дозволяє переосмислювати їх, розмірковувати про співвідношення цілей, мотивів, цінностей, настанов, моральних переконань. Необхідність психологічного аналізу поняття „рефлексивна культура психолога-практика” пов'язана з розумінням рефлексії як домінанти в психічному житті та професійній діяльності, з формуванням потреби у постійній рефлексії, з виокремленням її характеристик, прийомів та можливостей розвитку. У доступних нам літературних джерелах термін „рефлексивна культура” використовується в системі понять акмеології для позначення однієї з важливих складових особистісного та професійного самовизначення [2].

Метод дослідження. Зважаючи на важливість та недостатню вивченість виділеної проблеми, метою статті є теоретичний аналіз поняття „рефлексивна культура психолога”, виокремлення її складових, основних характеристик та формулювання гіпотез щодо можливостей розвитку в процесі фахової підготовки.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Психологічний аналіз поняття „рефлексивна культура психолога-практика” передбачає з'ясування сутності цього феномену та його співвідношення з поняттям „професійна рефлексія психолога-практика”. За Н.І.Пов'якель, професійна рефлексія психолога-практика – важлива складова його діяльності, що має регулюючі та стабілізуючі функції. Звернення свідомості на себе саму забезпечує усвідомлення себе реального і себе як особистості, себе як професіонала, своїх дій, поведінки та іміджу, прогнозування їхніх наслідків, усвідомлення змісту запиту клієнта, його глибинного змісту, розуміння ситуації клієнта та можливих засобів її розвитку тощо [4]. Таким чином, професійна рефлексія розглядається як процес, який супроводжує індивідуальну діяльність психолога з розв'язання тих завдань, що постають перед ним.

Рефлексивна культура психолога-практика є процесом та результатом його цілісного, цілеспрямованого, багаторівневого, довготривалого професійно-особистісного розвитку. Можна стверджувати, що це інтегративна характеристика найвищого рівня розвитку особистості психолога, яка виражається у позиції „Я – професіонал”. Формування такої позиції можливе в умовах інтенсивного внутрішнього діалогу особистості, який передбачає розмірковування про підстави, мотиви, цілі діяльності та саморозвитку як професіонала. Феномену діалогу надають універсального значення, починаючи з робіт М.М.Бахтіна. За його уявленнями, діалог – це явище, яке пронизує мову та свідомість людини, всі взаємини та прояви людського життя [3]. К.О.Абульханова-Славська, виділяючи як предмет дослідження такі поняття, як „стратегія життя”, „життєтворчість”, визначає різні механізми існування та розвитку таких психологічних явищ, а саме: домагання, самореалізація, задоволеність особистості. Вказані механізми мають рефлексивну природу, оскільки ґрунтуються на самооцінці та об'єктивації певних змістів свого внутрішнього світу. „У внутрішньому діалозі перевіряються його (суб'єкта) власні активні кроки, вчинки, ініціативи. Тільки внутрішня діалектика, боротьба спонук, мотивів, діалог з самим собою дають людині при всій складності зовнішнього життя відчуття внутрішньої свободи, звичку та здатність змінювати хід подій. Такий діалог з собою, така потреба в рефлексивному усвідомленні життєвих проблем, навіть ціною тимчасової втрати темпу життя, його продуктивності є свідченням сили, а не слабкості духу” [1, с.98]. В найбільш загостреній формі ця думка висловлена у С.Л.Рубінштейна: „Існує два основних способи буття людини, відповідно, два ставлення її до життя. Перший – життя, що не виходить за межі безпосередніх зв'язків... Тут людина вся всередині життя, будь-яке її ставлення – це ставлення до окремих явищ, але не до життя в цілому. Відсутність такого ставлення до життя в цілому пов'язане з тим, що людина не виключається з життя, не може зайняти мислено позицію поза ним для рефлексії над ним. Другий спосіб буття пов'язаний з появою рефлексії. Вона ніби призупиняє, перериває безперервний процес життя і виводить людину мислено за його межі, людина ніби займає позицію поза ним. Це вирішальний, поворотний момент. Тут закінчується перший спосіб існування... З появою рефлексії пов'язане філософське осмислення життя. З цього моменту, власне, й постає проблема відповідальності людини в моральному плані, відповідальності за все здійснене і все згаєне” [5, с.351-352]. За С.Л.Рубінштейном, рефлексія як узагальнене ставлення до життя є невід'ємним атрибутом людини - суб'єкта власної життєдіяльності. Саме від такого узагальненого ставлення до життя залежить поведінка суб'єкта в будь-якій ситуації, в якій він знаходиться, і ступінь залежності його від ситуації або свободи в ній [5]. В сучасних науках про людину поняття суб'єкта пов'язане з наявністю у нього таких якостей, як активність, самостійність, здатність до здійснення специфічних людських форм життєдіяльності. З точки зору професійного становлення психолога, суб'єктне ставлення до власної діяльності розглядається як здатність зробити свою діяльність предметом практичного перетворення, ставитись до себе, оцінювати способи своєї діяльності та поведінки, контролювати її хід та результати. Коли така здатність стає домінантою у психічному житті людини-професіонала, можна говорити про високий рівень розвитку рефлексивної культури.

Аналіз рефлексивної культури психолога-практика з точки зору її структури дозволяє виділити наступні її компоненти: ціннісний, когнітивний, психологічний. Ціннісний компонент рефлексивної культури проявляється у постійній рефлексії системи власних переконань та ставлень, у такому ставленні до Іншого, яке виключає об'єктний підхід до нього. Ставлення до Іншого як до самоцінної особистості, визнання його як найвищої цінності, як „Домінанти” у взаємодії з ним визнаються головними ціннісними засадами діалогічного підходу у практичній психології. Мова йде про сприйняття ситуації взаємодії з

клієнтом як зустрічі двох типів знання, які мають однакову цінність, хоча вони й різні, про взаємне творче збагачення. Інтенсивний внутрішній діалог, в ході якого аналізуються власні ціннісні позиції, пов'язані з професійною діяльністю, є необхідною умовою подолання в собі „комплексу месії” (Р.Мей), сприйняття себе як наступника чаклуна, шамана чи знахаря, що володіє особливими можливостями (С.Фукс), для розвитку такої якості, як „мужність недосконалості” (А.Адлер).

Когнітивний компонент рефлексивної культури психолога-практика визначається як свідомий розвиток особистістю-професіоналом способів мислення, які відповідають, з одного боку, вимогам людської культури, а з іншого - ситуаціям взаємодії з конкретною людиною та обставинами її життєвої ситуації. Рефлексивна культура психолога в когнітивному аспекті проявляється як здатність оптимально використовувати наявні знання, збагачувати їх за рахунок новітніх наукових досягнень, цілеспрямовано розв'язувати актуальні проблеми та завдання. Високий рівень рефлексивної культури в когнітивному аспекті зумовлений постійною інтелектуальною роботою щодо подолання стихійності та стереотипності мислення, розумінням необхідності такої діяльності, актуалізацією творчого потенціалу.

Психологічна складова рефлексивної культури психолога-практика пов'язана з формуванням системи уявлень про себе як професіонала, усвідомленням рівня розвитку професійно-важливих особистісних якостей, навичок саморегуляції та самоуправління, настанов на особистісне самовдосконалення через пізнання своїх можливостей та адекватну самооцінку досягнень та помилок.

Таким чином, рефлексивна культура психолога-практика є складним особистісним новоутворенням, яке обумовлює становлення особистості як професіонала, можливості її професійної та особистісної самореалізації і самовдосконалення.

Важливим є питання про психологічні умови та засоби розвитку рефлексивної культури психолога-практика в процесі навчання у вищому закладі освіти. На нашу думку, оптимальні психологічні умови для цього пов'язані зі створенням рефлексивного середовища, яке має певні характеристики. До таких характеристик слід віднести, в першу чергу, створення атмосфери співтворчості, що забезпечує залучення усіх учасників освітнього процесу до розв'язання завдань, які перед ними постають. Мова йде про відкриту взаємодію один з одним, з соціокультурними контекстами, в ході якої відбувається їх інтелектуальне та творче взаємозбагачення. Необхідною якістю рефлексивного середовища є також принципова рівність, суб'єктивність учасників освітнього процесу, яка досягається за рахунок визнання унікальності та самобутності кожного. Тут, на нашу думку, принципово важливою є постійна рефлексія власної педагогічної позиції викладачем, що дозволяє позбавитись від позиції зверхності, виключної компетентності у взаємодії зі студентами. Розвиток складових рефлексивної культури психолога практика передбачає, крім того, створення умов для самовизначення кожного учасника освітнього процесу не тільки з точки зору зони найближчого розвитку, але й з урахуванням тривалої перспективи особистісних перетворень. Нарешті, останньою характеристикою розвивального рефлексивного середовища є його поліфонічність, яка проявляється в тому, що кожен учасник освітнього процесу має можливість багатоаспектного сприйняття себе та довкілля. Це дозволяє бачити та аналізувати актуальні проблеми, а також розуміти множинність варіантів особистісного та професійного розвитку і саморозвитку.

На основі врахування зазначених характеристик розвивального рефлексивного середовища існує можливість розробки інноваційних освітніх технологій, які можуть використовуватись в процесі фахової підготовки психологів-практиків: розв'язання творчих задач, успішного подолання проблемно-конфліктних ситуацій, усвідомлення творчої унікальності людини в процесі професійної діяльності тощо.

Висновки. Вимоги до підготовки практичних психологів та актуальність проблеми їх особистісного та професійного зростання в процесі навчання у вищому закладі освіти зумовлюють важливість дослідження феномену рефлексивної культури психолога-практика. Високий рівень рефлексивної культури психолога-практика є результатом його особистісного та професійного розвитку. В її структурі можна виділити ціннісний, когнітивний, психологічний аспекти. Розвиток та взаємодія усіх складових рефлексивної культури відбувається в умовах розвивального рефлексивного середовища, яке має визначені характеристики: атмосфера співтворчості, суб'єктивність учасників освітнього процесу, створення умов для самовизначення кожного учасника освітнього процесу, поліфонічність освітнього простору. Засобами розвитку рефлексивної культури психологів-практиків виступають інноваційні освітні технології, які ґрунтуються на використанні інтерактивних методів навчання. Подальше дослідження зазначеної проблеми пов'язане з обґрунтуванням діагностичного інструментарію для визначення рівня розвитку рефлексивної культури студентів-психологів та рефлексивних характеристик освітнього простору, розробкою програм, спрямованих на розвиток рефлексивної культури студентів-психологів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. – М.: Мысль, 1991. – 299С.
2. Акмеологический словарь / Под общ. Ред. А.А.Деркача. – М.: Изд-во РАГС, 2006. – 161 с.
3. Бахтин М.М. Проблемы поэтики Достоевского. – М.: Сов. Россия, 1979. – 318 с.
4. Пов'язель Н.І. Професійна рефлексія психолога-практика // Практична психологія та соціальна робота – 1998 - №6-7 - С.3-6.
5. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / Отв.ред. Е.В.Шорохова. – М.: Педагогика, 1973. – 423 с.

Резюме. В статье намечены основные линии анализа феномена рефлексивной культуры психолога-практика. Выделены структурные компоненты рефлексивной культуры психолога-практика. Сформулированы гипотезы относительно характеристик образовательной среды, которые способствуют развитию рефлексивной культуры будущих психологов.

Summary. The article is devoted to research of aspects of reflection culture of psychologist. The analysis of components of reflection culture is given in the article. The model of psychological maintenance of development of reflection culture is presented.

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Булах І.С. Теоретичні засади обґрунтування вихідних положень психологічної допомоги в процесі особистісного зростання підлітка.....	4
Ковалевич В.В. Психосоціальне формування екзистенціальних перспектив личности в контексті консолідації общества.....	8
Максимова Н.Ю. Психологічний супровід як засіб корекції поведінки соціально дезадаптованих підлітків.....	11
Павелків Р.В. Шляхи оптимізації психологічної адаптації та навчальної успішності студентів-першокурсників у контексті діяльності психологічної служби ВНЗ.....	15
Шевченко Н.Ф. Теорія і практика психологічної допомоги хворим.....	18
Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Ігрова терапія як засіб психологічної допомоги.....	21
Артемова О.І. Важливі аспекти психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу сучасної школи.....	24
Безлюдна В.І., Корчакова Н.В. Психологічне сприяння розвитку творчого потенціалу старшокласників.....	26
Белікова Н.О. Формування готовності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до здоров'язберігаючої діяльності.....	28
Бабак К.В. Психологічний супровід особистісно-професійного розвитку студентів.....	31
Воробійов А.М. Культурницька індивідність української психіки у контексті світовідчуження.....	33
Вронська В.М. Проблеми психологічної підготовки старших медичних сестер дошкільних навчальних закладів в інституті післядипломної педагогічної освіти.....	36
Галян О.І. Психологічні аспекти включеності юнаків у процес виховання.....	39
Герасіна С.В. Теоретичні засади психологічної допомоги учням ПТНЗ у формуванні їх готовності до професійної самореалізації.....	42
Главінська О.Д. Зміст психологічного супроводу для розвитку молодшого школяра.....	46
Дем'янюк О.Б. Сучасні технології трансперсональної психології.....	48
Дідик Н.М. Теоретичні і практичні основи психодіагностики особистісної зрілості студентів напрямку "Психологія".....	50
Дружиніна І.А. Тренінг професійної ідентичності в системі підготовки практичних психологів.....	52
Дудар О.В. Особливості розвитку емоційного відгукування старшокласників.....	55
Іванюк І.Я. Сім'я з „особливою” дитиною та її емоційні установки.....	58
Івашкевич Е.З. Особливості використання психотехнік з метою проведення реабілітаційної роботи зі школярами з особистісними розладами.....	61
Карєпова Е. В. Архетипічні паттерни поведінки як основа формування життєвого сценарію.....	65
Карковська Р.І. Психологічна підтримка агресивних абонентів в телефонному консультуванні.....	70
Кириченко Н.А. Психологічні особливості постановки та досягнення мети особистістю.....	72
Климишин О.І. Християнсько-орієнтований зміст психологічної допомоги невиліковно хворим людям.....	75
Когутяк Н.М. Гуманістичний підхід у дослідженні проблеми віктимності особистості.....	79
Козловська Е.В. Гармонійні стосунки в сім'ї як фактор особистісного зростання.....	82
Колісник О.П. Медитація як стержень будь-якої духовної практики та як засіб радикальної психологічної самопомоги.....	86
Корнієнко О.В. Психодіагностика особливостей психосоматичного здоров'я студентської молоді.....	91
Косарева О.І. Корекція особистісного розвитку дошкільника.....	96
Кочубейник О.М. "Що означає бути собою?": кризова природа запитання.....	98
Кулаков Р.С. Психологічна допомога в організації професійного самовизначення старшокласників.....	101
Кухар С.Ю. Вплив механізмів психологічного захисту на стратегію поведінки студентів у конфліктних ситуаціях.....	104
Лисяк О.М. Психологічні особливості ціннісно-смісловної сфери особистості в юнацькому віці.....	107
Лонська Є.В. Особливості психокорекції депресивного стану жінок, що страждають від домашнього насильства.....	109
Мазяр В.М. Психологічні засоби релаксації школярів з депресивним станом.....	111
Максимов М.В. Роль музики у вирішенні проблем психологічної допомоги особистості.....	114
Мельник І.Я. Психологічні засади проблеми адаптації особистості.....	117
Мельник Ж.В. Вплив особистості сімейної історії психолога та психотерапевта на його роботу.....	119
Мешко Г.М. Емоційне вигорання педагога як показник стану його професійного здоров'я.....	121
Михальська С.А. Особливості організації корекційної роботи з комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільників.....	125
Михальчук Н.О. Діалогічна взаємодія школярів з іншомовним текстом в детермінації становлення їх суб'єктності.....	127
Осьмак Л.П. Змістовно-хронологічні особливості життєвої перспективи старшокласників.....	133
Павелків В.Р. Продуктивне розвивальне середовище як засіб формування позитивних стосунків підлітків з однокласниками.....	135
Пастушенко Л.А. Тренінг розвитку особистісно-значимого досвіду майбутніх практичних психологів.....	138
Перелигіна Л.А., Приходько Ю.О. Профілактика станів психоемоційної напруги у працівників системи МНС України.....	141
Пивоварчук Т.О. Основні чинники формування комунікативних умінь.....	143
Попіль М.І. Актуалізація особистісних якостей як чинник ефективності професійної діяльності медсестер.....	145
Пюра О.С. Особливості впливу комп'ютерних ігор на вияв агресивної поведінки у дітей підліткового віку.....	148
Репецька Т.Л. Психологічна допомога особам з суїцидальними намірами.....	151
Реуцький М.В. Психотерапевтична метафора у сучасному кінематографі (з досвіду впровадження програми «Психодраматичний кіносеминар»).....	153
Рикун А.А. Характеристика причин виникнення та основних стадій конфлікту.....	156
Романюк В.Л. Концепція якості життя та проблеми ортобіозу особистості.....	159
Романюк Л.В. Проблеми самооцінки і корекції функціональних станів особистості в умовах середньої школи.....	161
Рудюк О.В. Організація дослідження особистісно-смісловної детермінації переживання професійних криз у безробітних.....	162

Рудь Г.В. Особливості усвідомлення цінності власної особистості у юнацькому віці	166
Рябой Є.М. Психодинамічна психотерапія як засіб надання психологічної допомоги хворим на гіпертонію: спроба теоретичного обґрунтування	168
Славіна Н.С. Розвиток емоційної сфери та вольових якостей дитини, як умова готовності до школи.....	170
Смалько М.Ф. Психологічна допомога особистості у професійній підготовці музиканта.....	172
Сокол І.А. Можливі аспекти психологічної допомоги у вирішенні завдань формування українського національного характеру старшокласників	175
Ставицька О.Г. Психологічні особливості продукування фонаційних компонентів невербальної комунікації	178
Скотна Н.С., Стець В.І. Ідентичність як необхідна складова та критерій психічного здоров'я.....	181
Турченко О.Ф. «Психодинамічна група» як фактор покращення процесу формування професійної самоідентифікації у студентів-психологів у вузі	184
Фрідріх А.В. Психолого-педагогічна проблема самовдосконалення особистості майбутнього педагога	188
Хворост М.Ю., Колесніченко О.С., Побідаш А.Ю. Психологічні особливості поведінки людей в екстремальних умовах та дії працівників мнс по наданню допомоги психічно постраждалим.....	190
Хомич Г.О., Руденко І.А. Психологічна допомога дітям, котрі перебувають в умовах тривалої деривації.....	192
Хомич І.С. Психологічна сутність уявлень дітей молодшого шкільного віку про відповідність власної поведінки нормам моралі.....	195
Хупавцева Н.О. Діалогічний підхід в освіті як необхідна складова розвитку суб'єктності школярів	198
Чорний М.М. Створення сприятливого мікроклімату в учнівському колективі як засіб психологічного супроводу у діяльності класного керівника.....	201
Чуйко О.В., Дунаєвська Ю.Е. Особливості працевлаштування випускників школи – інтернату для дітей, які потребують корекції розумового розвитку.....	204
Шиколенко Т.І. Психологічний супровід розвитку особистості та її образу «я» в дошкільному та молодшому шкільному віці	208
Яцюк Н.О. Розвиток рефлексивної культури в процесі фахової підготовки психологів.....	210
Відомості про авторів	213

Наукове видання

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 41

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Технічний редактор Кравчук В.Ю.

Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 25.10.2008 р. Підписано до друку 3.11.2008 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 33,25. Замовлення № 58/1 Наклад 300.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 41. — Рівне: РДГУ, 2008. — 217 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної допомоги особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20